

رهبر انقلاب در دیدار سلطان عمان از بهبود رابطه ایران و مصر استقبال و از تدبیر دولت در تجدید رابطه با عربستان تمجید کردند

حکمت گفت‌وگوهای سازنده

گفته می‌شود «هیثم بن طارق آل سعید» که کشورش در ماه‌های اخیر میزبان مذاکرات تهران و غرب بوده، حامل پیامی از سوی آمریکایی‌ها بوده است

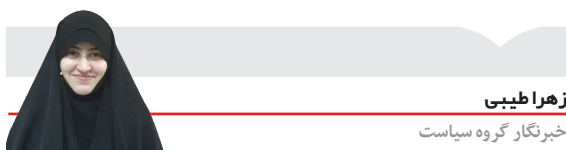
یکی از مواردی که در دیدار سلطان عمان با رهبر انقلاب مورد اشاره قرار گرفت، موضوع سیاست منطقه‌ای دولت سیزدهم و تقویت روابط با

همسایگان بود. رهبر انقلاب در این دیدار درخصوص اظهار خرسندی سلطان عمان از آغاز روابط مجدد ایران و عربستان گفتند: «این موضوعات نتیجه سیاست خوب دولت جناب آقای رئیسی برای گسترش و تقویت روابط با همسایگان و کشورهای منطقه است.» از مرداد ۱۴۰۰ که ابراهیم رئیسی، دفتر ریاست جمهوری در پاسور را تحویل گرفت، بارها اظهار داشت که توجه ویژه به همسایگان و کشورهای منطقه از محورهای اساسی سیاست خارجی دولت او خواهد بود. بعد از گذشت حدود دوسال از دولت سیزدهم زمان مناسبی برای بررسی کارنامه سیاست خارجی این دولت و صحت‌سنجی ادعای محور بودن روابط با همسایگان است. رئیسی از زمان آغاز به کار خود تاکنون ۱۲ سفر خارجی را در دستور کار داشته که ۱۱ مورد از آن به کشورهای منطقه بوده است. رئیس دولت سیزدهم تنها برای شرکت در اجلاس سازمان ملل بود که آمریکا را به‌عنوان یک مقصد غیرمنطقه‌ای برای سفر خود برگزید. همچنین تاکنون بالاترین مقامات ۱۱ کشور دنیا به ایران سفر کرده‌اند که تنها رئیس‌جمهور ونزوئلا در بین آنها یک چهره منطقه‌ای محسوب نمی‌شود. حضور در چندین اجلاس بین‌المللی، تلاش برای حذف دلار از مبادلات تجاری به‌ویژه با کشورهای منطقه، انعقاد چندین قرارداد برای توسعه شبکه حمل‌ونقل بین‌المللی و افزایش حجم مبادلات تجاری با کشورهای منطقه ازجمله دستاوردهای راهبرد منطقه‌محور سیاست خارجی دولت سیزدهم است. به بهانه حضور سلطان عمان در ایران به مرور برخی از مهم‌ترین دستاوردهای این راهبرد موفق دولت پرداخته‌ایم.

بررسی سفرهای خارجی رئیس دولت سیزدهم

بررسی سفرهای خارجی رئیسی در دوسال گذشته می‌تواند از معیارهای بررسی کارنامه دولت باشد. او از تابستان ۱۴۰۰ تا هفته گذشته که از سفر اندونزی بازگشت، در مجموع ۱۲ سفر خارجی داشته است. در میان این سفرها ۶ بار به‌دفاع شرکت در اجلاس‌های بین‌المللی ومنطقه‌ای صورت گرفته‌اند. اولین سفر او در شهریور ۱۴۰۰ به تاجیکستان به قصد شرکت در اجلاس سران سازمان شانگهای صورت گرفت. مهم‌ترین دستاورد این سفر موافقت همه‌اعضای اصلی این سازمان با تبدیل نوع عضویت ایران از عضو ناظر به عضو اصلی بود. پنج سفر دیگر نیز به ترتیب عبارتند از دو سفر به ترکمنستان که شرکت در اجلاس «سازمان همکاری منطقه‌ای» (اکتو) و اجلاس کشورهای ساحلی خزر، سفر به سمرقند در شهریور ۱۴۰۱ جهت شرکت در اجلاس سالیانه کشورهای عضویمان شانگهای، سفر به نیویورک در همان ماه به قصد شرکت در نشست سالیانه سازمان ملل و سفر به قزاقستان برای حضور در نشست سران کشورهای عضو «کنفرانس تعامل و اقدامات اعتمادساز در آسیا» (سیکا). گرچه این سفرها نیز به دستاوردی مهمی برای کشور منتج شدند اما ۶ سفر دیگر از آن جهت که کاملاً در چهارچوب روابط دوجانبه صورت گرفته‌اند از اهمیت بالاتری برخوردارند. رئیسی، تا امروز به کشورهای روسیه، قطر، عمان، چین، سوریه و اندونزی به قصد دیدارهای دوجانبه با سران این کشورها سفر کرده است. با کنار گذاشتن نشست سالیانه سازمان ملل که همیشه در دستور کار تمامی رئیس‌جمهورها قرار داشته و بررسی عنوانین سایر نشست‌هایی که او در آنها شرکت کرده و همچنین بررسی مقاصد سفرهای دوجانبه او، به خوبی متوجه رویکرد منطقه‌محور سیاست خارجی دولت سیزدهم می‌شویم. همچنین رئیسی در این مدت میزبان‌عالی‌ترین مقامات اجرایی کشورهای روسیه، عراق، سوریه، ترکیه، قطر، بلاروس، تاجیکستان، ترکمنستان، قزاقستان، ونزوئلا و عمان بوده است. به جز ونزوئلا سایر این کشورها همگی از کشورهای

گفت‌وگو

زهرا طبیبی

خبرنگار گروه سیاست

سلطان عمان روز گذشته و در جریان سفری که به ایران داشت با رهبر انقلاب دیدار کرد. در این دیدار رهبر انقلاب با اشاره به اظهارات سلطان عمان مبنی بر تمایل مصر برای از سرگیری روابط ایران، گفتند: «ما از این موضع استقبال می‌کنیم و مشکلی در این زمینه نداریم.» پیش از این هم صحبت‌هایی درباره احتمال برقراری روابط مجدد ایران با مصر مطرح شده بود. به همین بهانه با جعفر قناد باشی کارشناس مسائل خاورمیانه گفت‌وگو کردیم که در ادامه می‌خوانید.

مهم‌ترین موانع باقی‌مانده برای احیای روابط ایران و مصر چیست؟

دو مانع عمده از گذشته وجود داشته است، یعنی پیش از اینکه عربستان با روی کار آمدن ملک سلمان و ولیعهدش محمد بن سلمان مانع ایجاد کند. این دو مانع همچنان باقی است. عربستان که خب مانع عمده‌ای هم بوده، از زمان روی کار آمدن ملک سلمان بعضی از کشورهای اسلامی را ناگزیر کردند که روابط‌شان را با ایران، قطع کنند یا کاهش بدهند؛ مثل جیبوتی و سودان. آن‌ها هم علاقه‌مند نبودند که مصری‌ها با ما رابطه داشته باشند. به دلیل حرف‌شوی مصری‌ها از عربستان مانع عمده این بود. اما الان این مانع برداشته شده و دو مانع عمده و کلانی که وجود دارد همچنان باقی است. یکی دنیای غرب است. جریان تسلط از گذشته‌های دور، ابتدا به سرکردگی انگلستان و سپس به سرکردگی آمریکا به‌هیچ‌وجه خواهان نزدیکی روابط ایران با مصر نبودند. دلپیش هم این است که آن‌ها به این نتیجه رسیدند که سه کشور ایران، مصر و ترکیه اگر در کنار هم قرار بگیرند، سلطه‌پذیری جهان اسلام پایان می‌یابد، در واقع جهان اسلام به سمت اجرای تمدن اسلامی حرکت خواهد کرد لذا همواره سعی کردند میان ترکیه، ایران و مصر شکاف‌ها و اختلاف‌هایی

هیثم بن طارق آل سعید، سلطان عمان در ادامه برنامه‌های در سفر به ایران با رهبر انقلاب دیدار کرد. حضرت آیت‌الله خامنه‌ای رهبر معظم انقلاب اسلامی در دیدار هیثم بن طارق آل سعید سلطان عمان و هیات همراه، روابط ایران و عمان را روابطی دیرینه و ریشه‌دار و خوب خواندند و گفتند: «ما معتقدیم گسترش روابط دو کشور در همه زمینه‌ها، به‌نفع هر دو طرف است.» ایشان با اشاره به مذاکرات طرف‌های ایرانی و خاطرنشان کردند: «نکته مهم آن است که این مذاکرات تارسیدن به نتایج محسوس، به‌صورت جدی پیگیری شود و در نهایت ارتباطات گسترش یابد.» رهبر انقلاب اسلامی به موضوع خطر حضور رژیم صهیونیستی در منطقه نیز اشاره کردند و افزودند: «سیاست رژیم صهیونیستی و پشتیبانان آن، ایجاد اختلاف و نبود آرامش در منطقه است، بنابراین همه کشورهای منطقه باید به این موضوع توجه داشته باشند.» حضرت آیت‌الله خامنه‌ای خاطرنشان کردند: «افزایش همکاری عمان و ایران حائز اهمیت است، زیرا

منطقه و عمدتاً از همسایگان ایران به حساب می‌آیند و سفرهای مقامات عالی این کشورها به تهران دلیل دیگری برای نشان دادن توجه دولت سیزدهم به منطقه است.

عزم جدی برای حذف دلار از مبادلات اقتصادی

یکی از مهم‌ترین اهدافی که ایران در گسترش روابط خود با کشورهای منطقه و نیز دیگر شرکای تجاری خود به دنبال آن بوده حذف دلار از مبادلات تجاری است. شاید بنوان مهم‌ترین هدف تهران از پیوستن به سازمان همکاری شانگهای و نزدیک شدن به دیگر سازمان‌های بین‌المللی را استفاده از ظرفیت‌های مالی غیروابسته به دلار توصیف کرد در همین راستا نیز در طی چند ماه اخیر چند اتفاق مهم رخ داده است که از جمله آن می‌توان به اتصال شبکه بانکی شتاب ایران به میر روسیه اشاره کرد. احسان خاندوزی در این باره گفته است: «اتصال شبکه شتاب کشور به شبکه پرداخت الکترونیکی کشورهای منطقه پیگیری شد. به‌طور مشخص در مورد روسیه این اقدام به ثمر نرسشته است. در ماه‌های آینده برای تجار ایرانی و روس که مبادله انجام می‌دهند بدون نیاز به مراجعه به شبکه‌های بین‌المللی و ارزهای غیرمحلّی این امکان فراهم می‌کنیم.» سید احسان خاندوزی البته امکان استفاده از این

رهبر انقلاب در دیدار با سلطان عمان و هیات همراه: از موضع مصر برای از سرگیری روابط با جمهوری اسلامی ایران استقبال می‌کنیم

دو کشور در آبراه بسیار مهم تنگه هرمز دارای اشتراک هستند.» رهبر انقلاب اسلامی با اشاره به اظهارات سلطان عمان مبنی بر تمایل مصر برای از سرگیری روابط با جمهوری اسلامی ایران، تأکید کردند: «ما از این موضع استقبال می‌کنیم و مشکلی در این زمینه نداریم.»

حضرت آیت‌الله خامنه‌ای در خصوص اظهار خرسندی سلطان عمان از آغاز روابط مجدد ایران و عربستان گفتند: «این موضوعات نتیجه سیاست خوب دولت جناب آقای رئیسی برای گسترش و تقویت روابط با همسایگان و کشورهای منطقه است.» ایشان در پایان اظهار امیدواری کردند با گسترش ارتباطات دولت‌ها، امت اسلامی شوکت و عظمت خود را باز یابد و در کنار هم قرار گرفتن ظرفیت‌ها و امکانات کشورهای اسلامی، به نفع همه ملت‌ها، کشورها و دولت‌های اسلامی باشد.

کشور دوم پرجمعیت‌ترین کشور اتحادیه عرب است و طبق آمار بانک جهانی، بعد از عربستان و امارات متحده عربی، سومین اقتصاد بزرگ این اتحادیه به حساب می‌آید. علاوه بر این نکات، مصر شرایط سیاسی و جغرافیایی ویژه‌ای دارد. تسلط کامل این کشور به کانال سوئز که سید ابراهیم رئیسی در سفر خود به اندونزی در نشست مشترک با جاکو ویدودو، رئیس‌جمهور اندونزی اعلام کرد: «دو کشور تصمیم گرفته‌اند که مبادلات خود را با ارزهای ملی انجام دهند.» وزیر راه و شهرسازی ایران نیز در سفر به سوریه پس از دیدار با بشار اسد، رئیس‌جمهور این کشور حذف دلار در مبادلات تجاری دو کشور و همچنین پیوستن سوریه به کریدور ریلی ایران، عراق و سوریه را مورد تأکید قرار داد.

بهبود روابط با دولت‌های عربی

بعد از توافقنامه‌ای که در اسفند ماه گذشته بین ایران و عربستان به امضا رسید، اصلاح و بهبود قریب‌الوقوع روابط کشورمان با برخی از کشورهای عربی منطقه دور از انتظار نیست. واکنش مثبت کشورهایمانند امارات، بحرین، اردن و سودان به این توافق از نشانه‌های ابتدایی بهبود روابط ایران با این کشورها است. مصر هم یکی از مهم‌ترین کشورهای است که اصلاح روابطش با جمهوری اسلامی دور از انتظار نیست. مصر با اختلاف بسیار زیاد (بیشتر از دو برابر نسبت به

برای احیای روابط دو کشور صورت گرفت اما در نهایت راه به جایی نبرد. بعد از سرنگونی حسنی مبارک هم گرچه محمد مرسی از احیای روابط با ایران استقبال کرد اما با توجه به دوران کوتاه ریاست جمهوری او و سرنگونی اش بعد از کودتای عبدالفتاح السیسی، در این مقطع هم پیشرفتی در روابط ایران و مصر حاصل نشد. اما امروز و بعد از توافق ایران و عربستان به نظر می‌رسد که ایران و مصر در آستانه بهبود روابط خود قرار دارند و بیشتر از همیشه به این امر نزدیک شده‌اند. همان‌طور که پیش‌بینی می‌شد یکی از اهداف سفر سلطان عمان به ایران نیز میانجی‌گری بین اِی‌سران و مصر بود. با توجه به واکنش مثبت رهبر انقلاب به این میانجی‌گری به نظر می‌رسد که باید منتظر خبرهای مهمی در این رابطه باشیم.

توسعه بسترهای حمل‌ونقل منطقه‌ای

یکی از مواردی که همواره در مورد بسترهای تجارت خارجی ایران مورد انتقاد کارشناسان قرار داشته عدم توجه کافی به توسعه زیرساخت‌های حمل‌ونقل است. دولت سیزدهم که رویکرد خود در سیاست خارجه را گسترش روابط منطقه‌ای و نگاه به شرق تعریف کرده در راستای تحقق این مهم اقدامات خوبی را نیز در حوزه حمل‌ونقل انجام داده که از جمله آن می‌توان موارد ذیل را مورد اشاره قرار داد: امضای توافقنامه جامع حمل‌ونقل بین ایران و روسیه، توافق احداث راه‌آهن رشت آستارا با هدف تکمیل کریدور شمال جنوب، توافق با دولت عراق بر سر اجرای خط ریلی شلمچه - بصره، تفاهم با قطر برای شروع مطالعه ساخت تونلی میان ایران و قطر از زیر دریا، توافق برای استفاده بیشتر خطوط هوایی تجاری قطر از آسمان ایران، آمادگی ایران و ارمنستان به منظور تسهیل در حوزه حمل‌ونقل دو کشور، تقویت و توسعه حمل‌ونقل میان ایران و عمان، افزایش حجم ترانزیت ایران و آذربایجان در پی اتمام پل آستارا-چای و افزایش حمل‌ونقل ایران و ترکمنستان به بیش از ۵۰ درصد. میزان قرار دادهایی که دولت سیزدهم در حوزه حمل‌ونقل به امضارسانده است این واقعیت‌رانشان می‌دهد که این دولت حداقل به توسعه روابط و تجارت با همسایگان به‌عنوان یک راهبرد جدی می‌نگرد. وجود چنین عزمی این امید را به وجود می‌آورد که به لحاظ اجرایی نیز اتفاقات مثبتی در راستای عینیت یافتن راهبرد نگاه به شرق و توسعه روابط با همسایگان رخ دهد.

کمک دیپلماسی منطقه‌ای به سایر ابعاد دیپلماسی

نقش تاریخی سلطان عمان در انتقال پیام بین ایران و آمریکا باعث شده تا هر گونه ارتباطی با عمان بدون ارتباط با مذاکرات هسته‌ای تفسیر نشود. این تفسیر در مورد سفر اخیر سلطان عمان که هم‌زمان شده است با تبادل زندانیان ایرانی و بلژیکی بیشتر قرابت می‌کند. به‌ویژه آنکه مک و اورن، مشاور آمریکا در خاورمیانه نیز آن را مورد اشاره قرار داده و مدعی شده است: «پادشاه عمان حامل پیام آمریکا به ایران است.» تمرکز دولت سیزدهم بر توسعه روابط منطقه‌ای از آن جهت که از وابستگی اقتصادی ایران به رفع تحریم‌ها و مذاکرات با طرف غربی می‌کاهد به مثابه برگ برنده‌ای محسوب می‌شود که می‌تواند طرف غربی را از موضع زیاده‌خواهی پایین آورده و برای مذاکرات منطقی‌بای میز بکشد. این امر باعث می‌شود تا تیم دیپلماسی نیز قدرت بیشتر برای انجام وظایف خود در راستای رفع تحریم‌ها به دست یابورد. عرصه همین راستا امیر عبداللّه‌لیان، وزیر خارجه کشور ما نیز گفته است: «حما ما به وظیفه خود برای لغو تحریم‌ها از مسیر مذاکره و دیپلماسی با رعایت خطوط قرمز کشورمان ادامه می‌دهیم. البته می‌توانم بگویم پیشرفت‌های خوبی هم حاصل شده است.» زمانی که این اظهارات در مورد پیشرفت در مسیر مذاکره با غرب را می‌شنویم و آن را در کنار رویکرد خصمانه دولت‌های غربی در یک سال اخیر قرار می‌دهیم این واقعیت بیشتر آشکار می‌شود که چگونه مهیا کردن برگ‌های برنده‌ای همچون دیپلماسی منطقه‌ای طرف‌های غربی مذاکرات هسته‌ای با ایران را به واقع بینی و مواجهه منطقی با ایران ناچار می‌کند.

بررسی نتایج روابط ایران و مصر در گفت‌وگو «فرهیختگان» با جعفر قناد باشی، کارشناس مسائل منطقه

ورود تاثیرگذار به بخش اسلامی آفریقا از کانال مصر

از الان هم حرکت معکوس را آغاز کرده‌اماراتی‌ها برعکس گذشته شتاب در گسترش روابط با اسرائیل از خودشان نشان نمی‌دهند. بحرینی‌ها، تبلیغات در مورد رانسبتا متوقف کردند. در سودان این اختلافات داخلی سبب شده دو طرف که با اسرائیل نزدیک بودند هم آقای حمیدتی هم آقای البرهان، برای اینکه پایه‌های داخلی‌شان تضعیف نشود از اسرائیل سخن نگویند. کمابینکه اسرائیلی‌ها دعوت کرده بودند که آنها برودن مذاکرات صلح‌شان را در اسرائیل برگزار کنند و آنها نپذیرفتند و به عربستان رفتند.

آیا برقراری روابط مجدد بین ایران و مصر را صرفاً باید متناثر از تعامل عربستان با ایران دانست یا عوامل موثر دیگری نیز در این رابطه وجود دارد؟

مصری‌ها مثل عربستان نیاز به یک مشروعیت داخلی دارند. اینکه با ایران که نقش موثری در دفاع از فلسطینی‌ها ایفا کرده، روابط برقرار کنند برای آنها خوب است. مردم مصر هم به‌شدت طرفدار فلسطینی‌ها و به‌شدت مخالف اسرائیلی‌ها هستند. لذا دولت مصر تمایل دارد که در سطح کشورهای مخالف با ایران دسته‌بندی نشود. راهبرد اصلی ایران هم در سیاست خارجی مساله جهان اسلام است. اولین مساله ما مقابله با رژیم صهیونیستی و حمایت از فلسطینی‌هاست. خبر روابط با مصر یکی از گام‌ها در این رابطه تلقی می‌شود. یک مساله دیگر وحدت جهان اسلام است که این را ما به‌جد دنبال می‌کنیم و می‌دانیم که نزدیکی روابط با مصر، یک گام بسیار بلند در جهت وحدت جهان اسلام خواهد بود. به‌طور کلی ما معتقدیم که تنش‌زدایی برای از میان بردن بهانه‌های جریان سلطه بر منطقه است. فلذا هرگونه تنش که پایان پیدا کند بهانه حضور از دست جریان جهانی سلطه‌خا ر می‌شود. عامل دیگر به تجارت و اقتصاد ما مرتبط است. مادر جهان، سامانه

کشتیرانی خوب تجاری را کلید زدیم. خب کانال سوئز متعلق به مصر است ما باید با مصر روابط خوبی داشته باشیم تا کشتی‌های تجاری‌مان از این‌جابه‌راحتی عبور کنند و مشکلی برای ما پیش نیاید. در واقع همه راهبردها ما را به سمت روابط با مصر هدایت می‌کند.

چقدر می‌توان نسبت به تاووم روابط احیاشده کنونی با دولت‌های عربی امیدوار بود، آیا ممکن است اعراب خیلی زود در رویه فعلی تجدید نظر کرده و وارد فضای تنش شوند؟

نمی‌شود گفت روابط با هر کشوری پایدار و همیشگی خواهد بود. طبیعتاً روابط با کشورها به دلایل مختلف ممکن است کاهش پیدا کند و قطع بشود اما به خاطر فضایی که در جهان اسلام ایجاد شده، به دلیل ضعف غربی‌ها و روشنگری در جهان اسلام، احتمال تبدیل این روابط دوستانه به روابط سرد، بسیار کمتر شده است. با توجه به اینکه جهان به سمت چندقطبی شدن حرکت می‌کند فضای خاصی را به وجود آورده که می‌تواند روابط پایدارتر و بیادام‌تری نسبت به گذشته باشد.

برقراری روابط جدید با مصر چه دستاوردهایی برای ایران داشته و از چه جهاتی واجد اهمیت است؟

انواع و اقسام مزایا و دستاوردها را برای ما دارد. اولاً اینکه روابط ما با مصر رکن لازم برای اجرای چندین استراتژی کلان ماست که بالاتر اشاره کردم. عرصه دیگر، عرصه فرهنگی دستاوردهای ماست. بسیاری از دانشگاه‌های مصر اهل پژوهش هستند و اگر ما وارد پژوهش‌های مشترک بشوئند، طبیعتاً دستاوردهای فرهنگی خوبی برای ما دارد. عرصه دیگر، اقتصادی است. خوب مصری‌ها هانفت و گاز خیلی کمی دارند ولی محصولاتی دارند که ما می‌توانیم از آن استفاده کنیم و سرمایه‌گذاری‌های مشترکی داشته باشیم. از لحاظ سیاسی هم مصر یک جایگاه قوی در جهان دارد در سازمان ملل و... وحدت ما می‌تواند خواسته‌های سیاسی ایران در عرصه بین‌الملل را به‌تحوی محقق کند.